TAITEEN PERUSOPETUSLIITTO TPO

Sivistys- ja tiedejaostolle 14.10.2021

Asia: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022
Viite: Lausuntopyyntö 6.10.2021

Taiteen perusopetusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Vuoden 2022 talousarvioesitykseen on kirjattu, että tieto, osaaminen ja luovuus ovat Suomen tärkeimpiä kilpailutekijöitä ja olennaisia myös kansakunnan henkiselle kriisinkestävyydelle. Luovien alojen työpaikkojen määrää halutaan lisätä ja keskeisenä rahoituksena kasvulle nimetään elpymis- ja palautumissuunnitelmaan liittyvä rakennetuki sekä perustettavan rahaston kautta kanavoitava tuki. Taide- ja kulttuurialan pitkäjänteisen perusrahoituksen rahapelituottoihin liittyvää ongelmaa ei kuitenkaan ole saatu ratkaistua, ja merkittäviä leikkauksia esitetään jo vuodelle 2022.

Taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa kasvatetaan tulevia eri taiteenalojen ammattilaisia, yleisöjä ja elinikäisiä harrastajia. Pandemiatoimien voimakas kohdistuminen taide- ja kulttuurialoille, ja sitä välittömästi seuraavat leikkaukset alan määrärahoihin eivät ole linjassa talousarvioesitykseen kirjatun toimialan yhteiskunnallisen merkityksen kanssa. Ruotsi ja Ranska elvyttävät, Suomi leikkaa. Huolen aiheeksi nousee, minkä viestin nämä toimet taiteesta ja kulttuurista kiinnostuneille, tai siitä itselleen ammattia pohtiville, lapsille ja nuorille antaa?

Taiteen perusopetusliiton ja sen jäsenjärjestöjen toiminta-avustusriville esitetään 25 % leikkausta. TPO-liiton toiminta on täysin riippuvainen valtionavustuksesta. Yhden työntekijän toimistolle leikkaus tarkoittaa ainoan työntekijän lomauttamista, ja sitä kautta toiminnan pysähtymistä. Niin TPO-liiton kuin sen jäsenjärjestöjen kulut on jo pandemian myötä kiristetty minimiin. Osa liitoista joutui lomauttamaan työntekijänsä jo kuluvan vuoden aikana. Raskaan korona-ajan ja sen mukanaan tuomien lukemattomien ylityötuntien päälle leikkaukset tuntuvat kohtuuttomilta. Liittojen kehitystyö on käynnissä, ja myös uusia rahoituskanavia etsitään. Korona-aikana liittojen voimavarat on kuitenkin suunnattu erityisesti oppilaitosten tukemiseen ja keinojen löytämiseen toimialan selviämiseksi koronakriisistä. Ensi vuosi ja sille esitetyt leikkaukset alkavat kahden ja puolen kuukauden kuluttua. Valmistautumisaika isoille muutoksille on minimaalinen.

Kantamme on, että taiteen ja kulttuurin leikkaukset on peruttava.

Taiteen perusopetuksen rahoitus
Valtion myöntämät koronatuet ovat olleet ensisijaisen tärkeitä taiteen perusopetuksen oppilaitosten toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi pandemian, ja sen mukanaan tuomien muutosten, rajoitusten ja lisäkulujen, värittämässä ajassa. Oppilasmäärät ovat syyslukukaudella olleet jo varovaisessa kasvussa, mutta pandemian vaikutukset näkyvät oppilaitoksissa vielä pitkään. Taukoja, lopettamisia ja väsymistä on ehtinyt syntyä eri ikäisten lasten ja nuorten kohdalla. Samanaikaisesti niin oppilaiden kuin opettajien ilo siitä, että viimein on päästy

palaamaan lähes normaaliin, on suurta. Taiteen perusopetuksen oppilaitokset ovat omalta osaltaan mukana rakentamassa lasten ja nuorten hyvinvointia, osallisuutta ja kestävää yhteiskuntaa.

Talousarvioesitykseen sisältyvät tuntiperusteisen valtionosuuden indeksikorotukset ovat tärkeä osa järjestelmää. Jatkossa on myös huolehdittava, että valtionosuuslaskenta tunnistaa pandemian tuomat muutokset, eivätkä sen kielteiset vaikutukset kertaudu tulevien vuosien laskennassa.

Muille kuin tuntiperusteisen valtionosuuden piirissä oleville oppilaitoksille osoitettu harkinnanvarainen tuki on säilynyt euromäärältään muuttumattomana vuodesta 2016 lähtien, ja esitys on sama myös vuodelle 2022. Summa on alimitoitettu tukemaan ko. oppilaitosten toimintaa.

Esityksen mukaan vuodelle 2022 taiteen perusopetuksen tietopohjan vahvistamiseen liittyvistä selvityksistä ja kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen kohdennetaan 90 000 euroa. Kuluvalle vuodelle summa oli 70 000 euroa. Pidämme tämän työn etenemistä tärkeänä ja toivottavana. Muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriön hiljattain käynnistämä esiselvitys taiteen perusopetuksessa hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen parantamiseksi on alalle erittäin tervetullut avaus. Samalla huomautamme kuitenkin, että euromäärä on vähennetty myös vuoden 2022 talousarvioesityksessä sellaisenaan valtionosuuden piirissä olevien oppilaitosten harkinnanvaraisesta avustuksesta. Nähdäksemme alan kehittämiseen tähtäävät toimet kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriön tehtäviin, jolloin kustannusten kattamiseen tulisi pidemmällä tähtäimellä etsiä muita väyliä, kuin siirrot alan toimijoille suunnatuista määrärahoista.

Harrastamisen Suomen mallin vaikutukset

Taiteen perusopetuksen oppilaitokset ovat pyrkineet olemaan mukana Harrastamisen Suomen mallin toteutuksessa. Kokemukset ovat kuitenkin olleet hyvin vaihtelevia. Kannatamme annettua esitystä mallin rahoittamiseksi, mutta toivomme todella, että mallin kehittämiseksi tehdään vielä paljon töitä. Nykyinen toteutustapa on aiheuttanut tilanteita, joissa taiteen perusopetuksen oppilaitosten tulisi maksaa opettajilleen työehtosopimuksen alittavaa palkkaa, ja kantaa työnantajavastuut myös kerhotuntien peruuntuessa. Aikataulut ovat olleet kohtuuttoman kireitä, ja kuntien tekemät kilpailutukset siirtäneet ammattimaiset harrastustoiminnan järjestäjät usein tarjousjonon häntäpäähän. Saatujen kokemusten mukaan mallin avulla ei myöskään ole parhaalla mahdollisella tavalla onnistuttu tavoittamaan heikoimmista sosioekonomisista lähtökohdista tulevien perheiden lapsia ja nuoria. Mukana ovat usein olleet jo valmiiksi aktiiviset lapset. Nähdäksemme myös Harrastamisen mallin kautta taidetta ja kulttuuria harrastavat lapset ansaitsevat koulutetut ja osaavat ohjaajat.

Minna Hyytiäinen
Puheenjohtaja

Viivi Seirala
Toiminnanjohtaja